

Nr 89.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus; given Stockholms slott den 17 februari 1939.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över social-ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Häri genom förordnas, att i lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus skall införas en ny paragraf, betecknad 8 a §, av följande lydelse:

8 a §.

Landsting äger att genom förvaltningsutskottet eller i den ordning eljest finnes lämpligt samt med iakttagande av bestämmelserna i denna lag och av Konungen med stöd av 20 § i lagen eller eljest meddelade föreskrifter enhetligt reglera anställningsvillkoren för personal vid sjukhus, för vilkas driftkostnad landstinget i sista hand helt ansvarar.

Har sådan reglering skett, vare sig genom tjänste- och avlöningsreglementen eller genom avtal med personalen eller på annat sätt, skola de givna bestämmelserna lända till efter rättelse för vederbörande direktioner och befattningshavare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1939.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 17 februari 1939.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Forslund, anmäler fråga om öppnande av möjlighet att enhetligt reglera anställningsförhållandena för viss sjukhuspersonal samt anför:

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 1 § lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus (i det följande kallad sjukhuslagen) åligger det landsting och stad, som ej deltagar i landsting, att för dem, som hava sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden, ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel, i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. I enahanda ordning bör anstaltsvård vid barnsbörd ombesörjas. Vård av nyss omfördämd beskaffenhet må även ombesörjas av kommun, som deltagar i landsting. Lagens bestämmelser gälla däremot icke anstaltsvård, varom föreskrifter finnas meddelade i epidemilagen, samt ej heller anstaltsvård för sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka, kroniskt kroppssjuka eller konvalescenter. Sjukhus anses enligt 2 § sjukhuslagen drivet av landsting eller kommun, därest landstinget eller kommunen eller sammanslutning, vari landsting eller kommun deltagar, helt eller till viss kvotdel i sista hand ansvarar för driftkostnaden. Med sjukhus förstås i lagen sjukvårdsanstalt, som drives av landsting eller kommun och som ej är anordnad vid fattigvårdsanstalt eller lyder under militär myndighet. Sjukhus, som ej är inrättat uteslutande för vård av tuberkulossjuka, benämnes i lagen lasarett, om det är avsett för vårdbehövande oberoende av fallets svårare eller lindrigare art, och eljest sjukstuga. Sjukhus, som inrättats uteslutande för vård av tuberkulossjuka, benämnes sanatorium, om det är avsett för sådana sjuka oberoende av vårdens art, och eljest tuberkulossjukstuga.

Den beslutande och den kontrollerande myndigheten beträffande förevarande sjukvårdsanstalter är fördelad på ett flertal händer. Enligt 39 § lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting åligger det landstings förvaltningsutskott, bland annat, att hava överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelsers eller personers ekonomiska förvaltning och därjämte utöva den befattning med förvaltningen av landstingets anstalter och

inrättningar, som enligt lag eller författning ankommer å förvaltningsutskottet. Enligt 3 § *sjukhuslagen* tillkommer det landstings förvaltningsutskott i egenskap av sjukhusberedning att med uppmärksamhet följa sjukhusväsendets behov och utveckling inom landstingsområdet, att till styrelse för sjukhus, för vars driftkostnad landstinget i sista hand helt ansvarar, göra de framställningar och erinringar rörande sjukhusets ekonomiska förvaltning, som av omständigheterna må påkallas, samt att därutinnan meddela sådan styrelse erforderliga råd och anvisningar. Förvaltningsutskottets befattning med ifrågavarande sjukhus är sålunda av beredande och rådgivande karaktär. I 4 § *sjukhuslagen* stadgas, att kommun, som driver sjukhus, är pliktig att åt lämplig kommunal nämnd eller annat kommunalt organ uppdraga att vara sjukhusberedning med skyldighet att i fråga om kommunens sjukhusväsende fullgöra den verksamhet, som i avseende å landstings sjukhusväsende åligger dess sjukhusberedning. Vad i *sjukhuslagen* finnes föreskrivet om landsting, skall i fråga om sjukhus, som drives av kommun eller sammanslutning, vari kommun eller landsting deltagar, tillämpas, såvitt angår landstinget som beslutande myndighet, å den myndighet, som äger att besluta för kommunen eller sammanslutningen, och eljest i avseende å kommunen eller sammanslutningen. Högsta tillsynen över ifrågavarande sjukvårdsanstalter utövas enligt 5 § *sjukhuslagen* av medicinalstyrelsen, som särskilt har att ägna uppmärksamhet åt sjukvården och sjukvårdspersonalens arbetsförhållanden. Enligt 8 § skall sjukhuset förvaltas av en direktion, vilken utses av den, som driver sjukhuset. Mellan direktionens sammanträden skall viss läkare vara sjukhusets inför direktionen ansvarige styresman. Lasarett- och sanatorieläkare utnämnas enligt 11 § av Konungen.

I *sjukhusstadgan den 22 juni 1928 (nr 303)* ha meddelats vissa närmare bestämmelser för de olika slagen av ifrågavarande sjukhus. Beträffande lasarett föreskrives sålunda i 6 §, att direktionen skall handhava lasarettets förvaltning samt för sådant ändamål meddela de särskilda föreskrifter, som må finnas nödiga för tryggande av god ordning vid lasarettet samt för dettas ändamålsenliga skötsel. Enligt 3 § (senaste lydelse se Sv. förf.-saml. 1937: 981) skall jämte direktion och läkare vid varje lasarett finnas syssloman, prästman samt sjukvårds- och ekonomipersonal, varjämte husmoder och särskild kontorspersonal kunna anställas. Syssloman tillsättes och entledigas enligt 30 § av direktionen och är enligt 37 § pliktig att ställa sig till efterrättelse vad direktionen jämlikt stadgan anbefaller honom i tjänsten. Enligt 39 § (senaste lydelse se Sv. förf.-saml. 1938: 692) antages och entledigas ordinarie sjukvårdspersonal av direktionen, sedan vederbörande lasarettsläkare erhållit tillfälle att yttra sig. Extra sjukvårdspersonal antages och entledigas av styresmannen efter samråd med vederbörande lasarettsläkare. Enligt 41 § antages och entledigas kontors- och ekonomipersonal av direktionen med rätt för direktionen att åt annan överlämna befogenhet att antaga och att på egen begäran entlediga till nämnda personal hörande befattningshavare. Husmoder antages och entledigas enligt 42 a § (se Sv. förf.-saml. 1937: 981) av direktionen. I 40—42 §§ samt 42 a § föreskrives skyldighet för all personal att ställa sig till efterrättelse de instruktioner, direktionen jämlikt stadgan finner skäl

utfärda, ävensom att visa styresmannen och sysslomannen — sjukvårdspersonalen och husmodern jämväl vederbörande läkare — hörsamhet i allt vad till tjänsten hör. I fråga om sjukstugor, sanatorier och tuberkulossjukstugor gälla i stort sett likartade bestämmelser.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen är decentralisationsprincipen starkt utmärkande för ifrågavarande sjukhusförvaltning.

Förslag till gällande lag om landsting utarbetades av de s. k. *kommunal-författningssakkunniga*, som avgåvo betänkande i detta ämne den 31 januari 1923 (statens off. utredn. 1923: 18). I detta betänkande framhöllo de sakkunniga, att decentralisationsprincipen hade djupa rötter i vår samhällsåskådning, samt anförde bland annat följande:

Vad särskilt angår förhållandet mellan länsrepresentationen och dess särskilda förvaltningsorgan torde man kunna säga, att den vidsträckta frihet, som lämnats dessa, varit till stort gagn särskilt för utvecklingen av vårt sjukvårdsväsen. Den drivande kraften har åstadkommit av det personliga intresset hos medlemmar i dessa lokala styrelser. Man har tagit vara på en viktig psykologisk faktor, då man låtit dessa personers handlingskraft i jämförelsevis stor grad lämnas ohämmad av yttre tryck.

I det huvudsakliga bör denna princip i avseende å landstingens förvaltning hägnas och decentralisationssystemet sålunda vidmakthållas. Men härmed låter sig väl förenas, att en central kontrollapparat anordnas, varmedelst landstingen genom sina förtroendemän kunna öva uppsikt över den ekonomiska förvaltningen vid anstalterna. Kravet därom från landstingets — den anslagsbeviljande länsrepresentationens — sida torde vara väl befogat. Kontrollen hör till god ordning, och dess behövlighet har framträtt i skarpare dager i den mån förvaltningen tillvuxit. Denna kontroll, som i lagtexten (39 §) angivits såsom »överinseende över de för särskilda verkställighetsbestyr utsedda styrelser eller personers ekonomiska förvaltning», har sålunda obligatoriskt ålagts förvaltningsutskottet. I vad mån önskemålen å ena sidan om kontrollens effektivitet och å den andra om tillbörlig handlingsfrihet för de lokala förvaltningarna komma att tillgodoses är en fråga, för vars lösande landstingslagen icke kan giva närmare direktiv. Detta ankommer dels å de reglementen, som de särskilda landstingen komma att utfärda, dels ock å gestaltningen av blivande lagstiftning rörande sjukvårdsanstalterna. — I sistnämnda avseende kunna de sakkunniga ej underlåta att betona angelägenheten av att denna lagstiftning så formas, att densamma kan väl anpassas i den av landstingslagen givna ramen. Tyngdpunkten av sjukvårdsanstalternas ekonomiska förvaltning bör alltfort ligga hos de lokala styrelserna, vilka jämväl, utan inblandning från någon central länsmyndighet, böra omhändervä de rena sjukvårdsangelägenheterna.

Möjligheten för inblandning (från förvaltningsutskottets sida) får icke sträckas så långt, att den speciella sakkunskap, som enligt lag eller landstingets beslut beretts utrymme vid en inrättnings skötsel eller ett uppdrags utförande, skjutes åt sidan, eller att de personer, åt vilka överlämnats inrättningens eller uppdragets omedelbara handhavande, förlora känslan av ansvar för sitt arbete. Och för undvikande av konflikter är det därjämte oundgängligt, att tydliga gränser uppdragas för den rätt till ingripande på eget initiativ, som tillerkännes utskottet.

I enlighet härmed har i lagtexten markerats, att denna rätt skall inskränkas till den *ekonomiska* förvaltningen.

I detta sammanhang torde följande avgöranden av regeringsrätten vara av intresse. I ett i regeringsrättens årsbok för år 1931 under nr 26 närmare

refererat rättsfall hade regeringsrätten att pröva befogenheten att ett av Västernorrlands läns landsting fattat beslut om bemyndigande för dess förvaltningsutskott att utöva landstingets befogenhet vid förhandlingar med personalen vid landstingets sjukvårdsinrättningar angående anställningsvillkor. Regeringsrätten upphävde det överklagade beslutet, enär landstinget saknat befogenhet att lämna ifrågavarande bemyndigande. I ett annat i regeringsrättens årsbok för år 1932 under nr 14 behandlat fall hade regeringsrätten i anledning av anförda besvär att pröva lagligheten av ett av Stockholms läns landsting fattat beslut om godkännande av upprättat förslag till kollektivavtal med ekonomipersonal och viss lägre sjukvårdspersonal vid landstingets inrättningar. Förslaget innehöll, bland annat, vissa bestämmelser om antagande och entledigande av befattningshavare, om befattningshavares skyldigheter, om arbetstid, semester och tjänstledighet samt om avlöning. I besvären anfördes mot det överklagade beslutet, att i det av landstinget antagna förslaget till kollektivavtal intagits föreskrifter, som inkräktade på sjukhusmyndigheterna i sjukhuslagen och sjukhusstadgan tillerkända befogenheter, samt att det i varje fall icke vore möjligt att genom civilrättsliga avtal reglera sjukhuspersonalens förhållanden i annat hänseende än beträffande personalens ekonomiska förmåner. Regeringsrätten upphävde det överklagade beslutet, enär i det upprättade förslaget till kollektivavtal intagits bestämmelser rörande förhållanden, beträffande vilka beslutanderätten icke tillkomme landstinget eller förvaltningsutskottet, samt landstinget således genom avtalets godkännande överskridit sin befogenhet.

Då frågan om rätt för landsting och andra kommunala förvaltningsenheter att ingå kollektivavtal med sin sjukhuspersonal har nära samband med frågan om förhandlingsrätt för denna personal, må även erinras, att från tillämpningen av *lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt* äro undantagna sådana arbetstagare i statens eller kommunernas tjänst, som äro underkastade ämbetsmannansvar. Sedan den 4 juni 1937 utfärdats en kungörelse (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän, har chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallat tre personer för att biträda med utredning rörande frågan om tillskapandet av en förhandlingsordning för sådana arbetstagare i kommunernas tjänst, som äro underkastade ämbetsmannansvar. Såsom resultat av denna utredning föreligger numera ett den 20 december 1938 avgivet betänkande med förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän (statens off. utredn. 1938: 56). Detta lagförslag äger tillämpning å kommunala tjänstemän, som äro underkastade ämbetsmannansvar eller inneha befattningar, upptagna i kommunal lönestat eller tjänsteförteckning. Såsom följd av denna förslagets omfattning föreslås i betänkandet tillika sådan ändring i *lagen om förenings- och förhandlingsrätt*, att från dess tillämpning jämväl skola undantagas sådana kommunala tjänstemän, som inneha befattningar, upptagna i kommunal lönestat eller tjänsteförteckning. Ett genomförande av dessa förslag skulle alltså innebära, att samtliga arbetstagare i kommunernas tjänst tillförsäkrades förhandlingsrätt, antingen enligt *lagen*

om förenings- och förhandlingsrätt eller enligt lagen om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän. Betänkandet har för yttrande remitterats till åtskilliga myndigheter och sammanslutningar, och torde jag inom kort få tillfälle att, sedan remissvaren inkommit, anmäla betänkandet för Kungl. Maj:t.

Förekomsten av enhetlig reglering av sjukhuspersonalens anställningsförhållanden.

Städernas sjukhus.

Sedan Kungl. Maj:t den 31 oktober 1930 fastställt viss ändring i instruktionen för *Stockholms stads* löneavtalsnämnd så att nämnden bland annat erhållit som åliggande att, där vederbörande förvaltningsmyndighet så beslutade, å stadens vägnar handlägga och avgöra ärenden rörande arbets- och lönevillkor för sjuksköterskebiträden, arbets-, köks-, tvätt- och städerskepersonal vid stadens sjukhus och fattigvårdsinrättningar samt övriga liknande anstalter, dock ej i fråga om personal, upptagen på stadens lönestat, eller i fråga om ämne, varom stadsfullmäktige förbehållit sig att besluta, upptog löneavtalsnämnden förhandlingar med Stockholms kommunalarbetares samorganisation angående bestämmelser, avsedda att tillämpas för arbets-, köks-, tvätt- och städerskepersonal vid stadens sjukhus. Vid förhandlingarna överlämnades från staden till samorganisationens representanter ett förslag till allmänna bestämmelser och specialbestämmelser angående arbets- och löneförhållanden för personalen ifråga, varvid samtidigt meddelades, att man komme att anmoda stadsjuristen att undersöka, huruvida förslaget i något avseende vore stridande mot gällande lagar och förordningar. Stadsjuristen, dåvarande docenten, numera professorn Halvar G. Sundberg, avlät en promemoria angående förslaget, vari han bland annat anförde, att följande däri ingående bestämmelser icke lagligen kunde intagas i ett kollektivavtal, nämligen

i förslaget till *allmänna bestämmelser*: arbetares antagande; arbetsledning och, i vad det anginge fall där arbetare ansåge sig orättvist behandlad, rättigheten att hos högste arbetschefen påkalla undersökning för vinnande av rättelse, i den mån denna rättighet avsåge andra förhållanden än de ekonomiska; arbetares allmänna åligganden; uppsägningstid; arbetares avskedande; arbetstid och vissa ledigheter; overtidsarbete i den mån bestämmelserna ej avsåge ersättning för sådant arbete; tvister i vad bestämmelserna härom stadgade förbud mot strejk, lockout, blockad eller bojkott under avtalets giltighetstid;

i förslaget till *specialbestämmelser*: arbetstid och innebörden av samma uttryck; tjänstgöringens förläggning samt raster; ledighet.

Av de bestämmelser, som såhunda enligt stadsjuristens mening icke lagligen kunde intagas i ett avtal, ansåg stadsjuristen så gott som samtliga kunna intagas i ett av sjukhusmyndigheten ensidigt utfärdat reglemente eller dylikt. Slutligen vore det enligt stadsjuristens förmenande vilseledande att begagna uttrycket arbetare beträffande ifrågavarande personal, som enligt 25 kap. strafflagen vore att anse såsom tjänstemän.

Med anledning av stadsjuristens promemoria fastställde hälsovårdsnämnden den 24 februari 1931 ett reglemente för ifrågavarande personal, vari till huvudsaklig del ingingo de förut angivna bestämmelserna, vilka icke ansetts kunna intagas i ett kollektivavtal. Överenskommelse träffades därefter den 2 mars 1931 mellan löneavtalsnämnden och arbetarparten om förslag till kollektivavtal. Sedan stadsfullmäktige beviljat erforderligt tilläggsanslag för genomförande av avtalet, trädde detsamma i kraft med tillämpning från och med den 1 januari 1931.

Sedermera har stadens sjukhusdirektion den 22 november 1935 och den 8 maj 1936 fastställt nytt reglemente för de vid direktionen underlydande anstalter anställda befattningshavare, vilkas löneförhållanden äro reglerade genom kollektivavtal, varjämte den 2 juli 1936 mellan löneavtalsnämnden och arbetarparten träffats ett för tiden den 1 januari 1936 — den 31 december 1938 gällande kollektivavtal angående löneförhållanden för sköterske- och baderskebiträden samt arbets-, köks-, tvätt- och städerskepersonal vid stadens sjukhus, fattigvårdsanstalter och polikliniker.

Det sålunda av sjukhusdirektionen ensidigt utfärdade *reglementet*, vilket också kan av direktionen ensidigt ändras, innefattar föreskrifter angående anställande, avskedande, arbetstidens längd och förläggning, skyldighet att fullgöra övertidsarbete, raster, semesters förläggning, ledigheter samt de klagoinstanser, som finnas för befattningshavare, vilken förmenar sig hava grundad anledning till klagomål.

I *avtalets allmänna bestämmelser* finnas föreskrifter angående föreningsrätt och påkallande av undersökning för vinnande av rättelse, om befattningshavare icke anser sig hava erhållit i avtalet avsedda förmåner; längden av den arbetstid befattningshavare utan övertidsersättning är skyldig tjänstgöra; innebörden av och ersättning för övertidsarbete; fordringar för erhållande av i specialbestämmelserna angiven avlöning; nedsättning eller förhöjning av densamma i vissa fall; villkoren för erhållande av semester och längden av densamma; ersättning vid olycksfall i arbete för kommunens räkning; ersättning vid sjukdom eller olycksfall utom arbetet; förfarandet vid tvister rörande tolkning eller tillämpning av avtalet samt slutligen vad i de till avtalet anslutande specialbestämmelserna må bliva föremål för behandling.

I *de till avtalet anslutande specialbestämmelserna* finnas föreskrifter angående avlöningens storlek i respektive avlöningsgrupper; befattningshavarnas placering i avlöningsgrupper; villkoren och tidpunkten för erhållande av ålders-tillägg; den arbetstid befattningshavarna äro skyldiga fullgöra för erhållande av angiven ersättning; omfattningen av och ersättningen för av staden tillhandahållna naturaförmåner ävensom befattningshavares skyldighet att utnyttja desamma; omfattningen av rätten till fria tjänstekläder.

Såsom framgår av stadsjuristens utredning hava bestämmelser om arbetstidens längd ej ansetts kunna intagas i kollektivavtalet. Men därigenom att i avtalet intagits föreskrifter *dels* om längden av den arbetstid, som befattningshavarna äro skyldiga att tjänstgöra för erhållande av i avtalet angiven ersätt-

ning, dels ock om ersättning för arbete utöver denna tid har reellt sett genom kollektivavtalet ett avgörande inflytande kunnat vinnas å arbetstidens längd.

Omnämnas må i detta sammanhang, att den 31 januari innevarande år överenskommelse träffats mellan löneavtalsnämnden och arbetarparten om förslag till nytt kollektivavtal. Detta har emellertid ännu icke trätt i kraft, enär en förutsättning härför är, att stadsfullmäktige bevilja erforderligt tilläggsanslag för avtalets genomförande, samt beslut härom ännu icke föreligger. Redan tidigare har sjukhusdirektionen beslutat utfärda nytt reglemente att träda i kraft samtidigt med det föreslagna nya kollektivavtalet.

I Göteborg och Norrköping hava arbets- och löneförhållandena för viss sjukhuspersonal ordnats på ungefär motsvarande sätt som i Stockholm. Sålunda hava i Göteborg direktionen för Lillhagens sjukhus och stadens sjukhusdirektion den 27 maj 1935 var för sig fastställt reglementen för de underlydande befattningshavare, vilkas löneförhållanden äro reglerade genom kollektivavtal, varjämte direktionerna ävensom fattigvårdsstyrelsen och hälsovårdsnämnden den 12 juni 1935 gemensamt slutit ett kollektivavtal med svenska kommunalarbetareförbundets avdelning i staden, Göteborgs kommunalarbetares samorganisation och svenska kommunalarbetareförbundet angående arbets- och löneförhållandena för vissa befattningshavare, lydande under nämnda myndigheter. Reglementena innehålla bestämmelser om anställning, avsked, klagan över orättvis behandling, kompetensvillkor, arbetstid, skyldighet att fullgöra overtidsarbete, semesters förläggning och tjänstledighet, medan kollektivavtalet upptager dels vissa allmänna bestämmelser, dels ock vissa specialbestämmelser. I Norrköping har lasarettsdirektionen fastställt reglemente, att gälla från och med den 1 juli 1937, för de vid stadens lasarett anställda befattningshavare, vilkas löneförhållanden regleras genom kollektivavtal, varjämte stadens löne- och pensionsnämnd den 29 juni 1937 med Norrköpings kommunalarbetares samorganisation, svenska kommunalarbetareförbundet och dess avdelning i staden träffat kollektivavtal angående löneförhållandena för, bland andra, vissa befattningshavare vid lasarettet.

I övrigt finnas för sjukhus drivna av städer, som ej deltaga i landsting, kollektivavtal — utom för lasarettet i Hälsingborg, beträffande vilket gälla samma bestämmelser som för Malmöhus läns landstings sjukvårdsinrättningar, till vilka bestämmelser jag återkommer i redogörelsen för landstingssjukhusen — för Malmö stads sjukhus samt Jonas Selggrens sanatorium i Gävle. Dessa kollektivavtal reglera personalens samtliga arbetsförhållanden. Beträffande kollektivavtalet för Malmö stads sjukhus, det s. k. sjukhusavtalet, må nämnas, att detsamma även omfattar fattigvårdens och barnavårdsnämndens inrättningar, skolhemmet Håkanstorp och arbetshemmet Lindängen. Avtalet utgör en del av det allmänna kommunalarbetareavtalet i Malmö, vars förhandlingsregler sålunda äga tillämpning, och avtalets allmänna bestämmelser utgöras av de allmänna bestämmelserna i kommunalarbetareavtalet.

Aven för Arboga sjukhus finnes fullständigt kollektivavtal angående sjukvårdsbiträdens, elevs, kokerskans, köksbiträdets och gårdskarlens arbets- och löneförhållanden.

Landstingssjukhusen.

I så gott som samtliga län finnas av vederbörande landsting antagna reglementen, i vilka anställnings-, tjänste- och avlöningsförhållandena för landstingets befattningshavare äro mer eller mindre utförligt reglerade. Därjämte gälla kollektivavtal för i huvudsak den lägre personalen vid landstingssjukhusen i Stockholms, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar (södra delen), Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län.

I juli 1938 har *svenska landstingsförbundets styrelse* framlagt förslag till enhetliga allmänna bestämmelser i tjänstereglementen och kollektivavtal för landstingens befattningshavare. Dessa förslag hava tjänat till förebild för dels de reglementen, som antagits av Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands läns landsting, dels ock de kollektivavtal, som gälla i Stockholms län, Kalmar läns södra del samt Kristianstads, Hallands, Kopparbergs och Gävleborgs län. Då förslagen dessutom sannolikt komma att läggas till grund för liknande reglementen och avtal även inom andra landstingsområden än de nyss nämnda, torde en redogörelse för förslagens innehåll vara av intresse i detta sammanhang.

Enligt *förslaget till tjänstereglemente* skall ett dylikt reglemente omfattas hos vederbörande landsting anställda befattningshavare, vilka innehåva befattning, som är upptagen i vid reglementet fogad tjänsteförteckning eller framdeles enligt landstingets beslut kommer att däri upptagas. Reglementets bestämmelser skola ej tillämpas, om och i den mån de strida mot a) i allmän lag eller författning meddelade bestämmelser, b) genom kollektivavtal träffade överenskommelser, i vad angår i sådant avtal avsedda befattningshavare, och c) av landstinget särskilt meddelade beslut. Antalet befattningar bestämmas av landstinget efter förslag av vederbörande direktion, styrelse eller nämnd, i reglementet kallad styrelse. Definitioner lämnas å begreppen ordinarie och extra befattningshavare. Där ej annorlunda är i allmän författning stadgat eller av landstinget för särskilt fall beslutat, tillsättes ordinarie befattningshavare av vederbörande styrelse tillsvidare med viss för de olika befattningshavarna i reglementet angiven ömsesidig uppsägningstid. Extra befattningshavare anställas för viss tid eller tillsvidare. I sistnämnda fall och efter två månaders sammanhängande tjänst gäller en ömsesidig uppsägningstid om minst sju dagar. Vid tillsättande av befattning skall hänsyn tagas till väl vitsordad föregående tjänstgöring, skicklighet och nit samt lämplighet för den ifrågavarande befattningen. Vid i övrigt lika kvalifikationer skall företräde lämnas åt sökande, som är eller varit i landstingets tjänst anställd. Vid anställning äger styrelse påfordra, att sökande genom läkarintyg styrker sig vara fri från sjukdom eller lyte, som menligt inverkar på förmågan att fullgöra med befattningen förenade åligganden. Dylikt intyg är alltid erforderligt för vinnande av ordinarie befattning. Befattningshavare avskedas eller entledigas av den myndighet, som tillsätter befattningen, såvida icke annorlunda i lag eller författning föreskrives. Befattningshavare, som gjort sig

skyldig till svårare fel eller försummelse i tjänsten eller begått upprepade mindre förseelser, må utan iakttagande av stadgad uppsägningstid skiljas från tjänsten, dock ej innan han lämnats tillfälle avgiva förklaring. Befattningshavare är skyldig dels underkasta sig den förändrade tjänstgöring eller den förflyttning till annan befattning, som kan vara påkallad med hänsyn till göromålens behöriga gång och möjligheten att åvägabringa en lämplig reglering av arbetstiden eller föranledes av beslutad ändring i organisationen, dels ock ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som må varda meddelade i för befattningen utfärdad instruktion. I tjänstereglementet meddelas vidare utförliga bestämmelser rörande avlöningsförmåner m. m., semester och tjänstledighet, sjukvård och sjukledighet, vikariatsersättning, arbetstid samt tvisters behandling. Bland bestämmelserna om arbetstid märkes ett stadgande, enligt vilket befattningshavare är skyldig att, när arbetsledningen påfordrar, utföra arbete utöver den ordinarie tjänstgöringstiden. I fråga om tvisters behandling föreskrives, att tvister rörande tolkningen av reglementets bestämmelser skola, där ej annorlunda är stadgat i lag eller särskild överenskommelse eller av landstinget beslutas, för avgörande hänskjutas till förvaltningsutskottet samt att fråga om ändring i befattningshavares anställnings- eller avlöningsförhållanden skall av vederbörande styrelse, efter förhandling med befattningshavaren, med eget yttrande överlämnas till förvaltningsutskottet.

Enligt *förslaget till kollektivavtal* skall ett dylikt avtal omfatta vid vederbörande landstings sjukvårdsanstalter och andra inrättningar anställda befattningshavare, tillhörande någon av de yrkesgrupper, som äro upptagna i en vid avtalet fogad förteckning. Antalet befattningar bestämmas av landstinget efter förslag av vederbörande direktion, styrelse eller nämnd, i avtalet kallad styrelse. Definitioner lämnas å begreppen ordinarie och extra befattningshavare. Där landstinget ej för särskilt fall annorlunda beslutar, tillsättes ordinarie befattningshavare tillsvidare med viss för de olika befattningshaverna i avtalet angiven ömsesidig uppsägningstid. De ytterligare bestämmelserna rörande tillsättande av tjänst ävensom i avtalet intagna bestämmelser om avsked och entledigande samt om skyldighet att underkasta sig ändrad tjänstgöring eller förflyttning och att ställa sig till efterrättelse i särskild instruktion meddelade föreskrifter överensstämna nära med motsvarande stadganden i förslaget till tjänstereglemente. Avtalet innehåller jämväl bestämmelser rörande avlöningsförmåner m. m., semester och tjänstledighet, sjukvård och sjukledighet, vikariatsersättning, arbetstid, tvisters behandling samt avtalets giltighetstid. Beträffande arbetstiden stadgas sålunda bland annat, att befattningshavare är skyldig att, när arbetsledningen påfordrar, utföra arbete utöver den ordinarie tjänstgöringstiden. För biläggande av tvist angående tolkning och tillämpning av avtalet skall förhandling äga rum mellan parterna. Kan enighet därvid ej vinnas, hänskjutes ärendet till arbetsdomstolen. Avtalet skall äga giltighet i två år, men om uppsägning ej är verkställd inom nio månader före avtalstidens utgång förlänges avtalet med ett år i sänder. Uppsägning skall ske skriftligen och skall, för att vara giltig, åtföljas av förslag till nytt avtal. Förhandlingar skola föras enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt.

Landstingsförbundets styrelse har i en kortfattad motivering till förslagen bland annat framhållit, att man beträffande kollektivavtal ställdes inför frågan, huruvida avtalet borde omfatta allenast ekonomiska förhållanden eller även behandla frågor om anställning och entledigande. Styrelsens förslag i detta hänseende avsåge ett fullständigt avtal. Ville man i avvaktan på lagändring allenast intaga de ekonomiska bestämmelserna, borde de övriga uteslutas. Bestämmelserna om anställning och entledigande kunde emellertid behållas, men de erfordrade då vederbörande direktioners godkännande.

Beträffande gällande kollektivavtal, vilka icke avfattats med ledning av nyss berörda förslag, må följande uppgifter lämnas. I *Östergötlands län* har avtalet för arbetsgivarpartens räkning slutits av landstingets förvaltningsutskott under förutsättning av landstingets och vederbörande direktioners, styrelsers och nämnders godkännande samt, i vad detsamma avser Kolmårdssanatoriet, jämväl Norrköpings stads gillande. Avtalet innehåller bestämmelser, förutom rörande de ekonomiska förmånerna för den av avtalet omfattade personalen, jämväl beträffande tillsättande av tjänst, uppsägningstid, avskedande och befattningshavares allmänna åligganden. Det i *Kronobergs län* gällande avtalet, ingånget mellan landstingets förvaltningsutskott och svenska sjukhuspersonalförbundet, reglerar i huvudsak endast avlönings- och andra förmåner för viss personal. I såväl *Malmöhus* som *Värmlands län* finnas förutom kollektivavtal särskilda förhandlingsordningar, som närmare reglera formerna för avtals ingående m. m. För *Malmöhus* läns landstingsområde gällande förhandlingsordning och kollektivavtal äga jämväl tillämpning å personalen vid lasarettet i Hälsingborg, vilket är gemensamt för staden och länet. Förhandlingsordningarna för *Malmöhus* och *Värmlands län* förete väsentliga likheter och äro i åtskilliga delar likalydande.

Förhandlingsordningen i Malmöhus län, som är ingången mellan *Malmöhus* läns landstings förvaltningsutskott och Hälsingborgs stads arbets- och löneavtalsnämnd å ena sidan samt svenska sjukhuspersonalförbundet å andra sidan, innehåller i huvudsak följande bestämmelser. I frågor rörande anställning och avlöning ävensom rörande andra angelägenheter, som enligt överenskommelse mellan vederbörande organisationer äro avsedda att regleras genom kollektivavtal, sker underhandling mellan *Malmöhus* läns landsting (förvaltningsutskottet eller särskilt utsedd delegation) och av Hälsingborgs stadsfullmäktige valda representanter samt befullmäktigade ombud för svenska sjukhuspersonalförbundet. Underhandlingarna ledas av en opartisk ordförande, som, därest enighet om valet ej kan uppnås, utses av socialstyrelsen. Leda de förda underhandlingarna till enighet, föres det uppgjorda förslaget till kollektivavtal fram till landstinget för avgörande. Uppnås åter vid förhandlingarna ingen enighet, äga båda parterna för landstinget föreslå de åtgärder, som kunna befinnas lämpliga för den ytterligare prövningen av tvistefrågor. Då, efter landstingets fattade beslut, kollektivavtal ingås, må dylikt avtal icke mot endera partens vilja fastställas för längre giltighetstid än ett år, och skall uppsägningstiden så bestämmas, att, därest uppsägning av avtalet sker, god tid finnes att företaga underhandlingar om förnyande av

avtalet före landstingets nästa ordinarie sammanträde. Tvist, som under förhandlingsordningens giltighetstid kan uppkomma, får, evad det gäller tolkning eller tillämpning av bestående avtal eller upprättande av nytt avtal, icke föranleda strejk, lockout, blockad eller bojkott. Tvist, som under ett avtals giltighetstid gäller tolkningen eller tillämpningen av avtalet, hänskjutes för samråd mellan parterna. Vinnes därvid enighet, är tvisten härigenom avgjord. Vinnes åter icke enighet, hänskjutes tvistefrågan till arbetsdomstolen. Uppsäges icke avtal av någondera parten, anses detsamma utan ändring förnyat för ett år. Sker uppsägning, skall denna för att vara giltig åtföljas av förslag till nytt avtal. Landstinget respektive Hälsingborgs stad ansvarar för att vederbörande sjukhusdirektioner och dem underlydande arbetsbefäl ställa sig de i avtalet ingående bestämmelserna och de vid tvist om dessa bestämmelser fattade besluten till efterrättelse. Likaså äger svenska sjukhuspersonalförbundet enahanda ansvarighet beträffande dess Malmöhusavdelning och dennas medlemmar.

Kollektivavtalet i Malmöhus län innehåller bestämmelser om avtalets omfattning samt om avlöning, naturaförmåner, arbetstid och fritid, övertidsersättning, ersättning vid sjukdom, semester och avtalets giltighetstid. Omnämnas må i detta sammanhang, att tidigare gällande kollektivavtal mellan dessa parter jämväl innehållit bestämmelser om antagning, arbetets ledning, föreningsrätt, uppsägning av de personliga arbetsavtalen och befordran.

Då förhandlingsordning år 1926 första gången godkändes av landstinget, vilket samtidigt uppdrog åt förvaltningsutskottet att handhava den uppgift, som föreslagits för den tilltänkta lönenämnden, uttalades i det utskottsutlåtande, som låg till grund för landstingets nämnda beslut, bland annat följande angående sjukhusdirektionernas legala befogenheter:

Utskottet ville i första hand framhålla, att den tilltänkta organisationen icke finge otjänligt ingripa i direktionernas rätt att handhava och avgöra de ärenden, som fölle inom varje direktions förvaltningsområde. Den tilltänkta lönenämnden borde hava befattning med frågor angående anställning, avlöning, avsked m. m. endast vid de tillfällen, då förslag föreläge om avslutande av kollektivavtal, och hithörande frågor sålunda toges under principiell debatt. Däremot bleve det alltjämt helt och hållet direktionernas sak att, på grundvalen av slutet kollektivavtal och i övrigt gällande bestämmelser i det av landstinget antagna anställnings- och avlöningsreglementet, avgöra ärenden angående den vid sjukvårdsinrättningarna anställda personalen. Vidare ville utskottet framhålla, att då förhandling fördes inför lönenämnden angående kollektivavtal, vederbörande direktions medbestämmanderätt borde tillgodoses därigenom att direktionen ständigt representerades av utsedda delegerade och att, då dylik förhandling gällde mera än en sjukvårdsinrättning, förhandlingen samtidigt berörde de olika inrättningarna och sålunda delegerade för dessa närvore.

I *Värmlands län* består kollektivavtalet dels av vissa allmänna bestämmelser, gällande samtliga landstingets under avtalet ingående anstalter, dels ock av specialbestämmelser för var och en av dessa anstalter. Avtalet är resultatet av förhandlingar mellan landstingets lönenämnd och delegerade från anstalternas direktioner samt ombud för svenska sjukhuspersonalförbundets av-

delning nr 8. Avtalet har sedermera för varje särskild anstalts räkning godkänts av dess direktion. *De allmänna bestämmelserna* innehålla föreskrifter om anställning av personal, arbetsledning, föreningsrätt, avskedande, arbetets reglering, fridagar och ledighet, övertidsarbete och ersättning därför, semester, avlöning och förmåner vid sjukdom. Sålunda stadgas, bland annat, att personalen anställs efter högst två månaders provtjänstgöring av vederbörande läkare, direktion eller dess ombud med en månads ömsesidig uppsägningstid, där ej i särskilt fall annorlunda bestämts, att för anställning erfordras friskbetyg, utfärdat av legitimerad läkare, att vederbörande läkare, direktion eller dess ombud äger med iakttagande av avtalets bestämmelser leda och fördela arbetet, att turlistor över den ordinarie arbetstiden skola upprättas samt att personalen är skyldig att, när så av arbetsledningen påfordras, utföra arbete även å annan tid än den i turlistorna upptagna. *Specialbestämmelserna* avse sammanlagda ordinarie arbetstiden per vecka, från och med den 1 januari 1939 utgörande 48 timmar, ävensom den kontanta lönen och naturaförmåner.

Det i *Norrbottens län* förefintliga kollektivavtalet slutligen, som omfattar sådana landstingets befattningshavare, vilka enligt svenska sjukhuspersonalförbundets stadgar kunna ansluta sig till förbundet, med undantag dock för examinerade sjuksköterskor, är på arbetsgivarsidan ingånget dels av landstingets förvaltningsutskott för de delar, som falla under utskottets befogenhet och beslutanderätt, dels ock av vissa sjukhus- och anstaltsdirektioner, sjukvårds- och epideminämnderna samt distriktsvårdsstyrelsen för de delar, som falla under vederbörande direktions, nämnds eller styrelses befogenhet och beslutanderätt. Å arbetstagsarsidan är avtalet slutet av sjukhuspersonalförbundet. I avtalet regleras ingående frågor om tillsättning, avgång från tjänst, avlöningsförmåner, arbetstid, semester, vikariatsersättning, förmåner under sjukdom, reseersättning, befattningshavares skyldigheter, arbetets ledning, föreningsrätt, rätt till pension och tolkning av avtalets bestämmelser. En närmare redogörelse för vissa av dessa bestämmelser torde jag få anledning att senare lämna. Vid sidan av detta avtal gäller jämväl en förhandlingsordning, enligt vilken sådana frågor rörande av avtalet omfattade befattningshavares avlönings- och tjänsteförhållanden, som enligt sjukhusstadgan icke höra under direktions beslutanderätt, skola förberedas genom förhandling mellan landstingets förvaltningsutskott och svenska sjukhuspersonalförbundet, medan frågor rörande nämnda befattningshavares tjänsteförhållanden skola förberedas genom förhandling mellan vederbörande direktion eller delegerade för denna samt förbundet.

Tidigare behandling av frågan.

1934 års riksdag.

Vid 1934 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t i *proposition nr 66* riksdagen att antaga ett förslag till lag om ändring av sjukhuslagen, varigenom i lagen skulle införas en ny paragraf, betecknad 8 a §, av följande lydelse:

Landsting äger att genom förvaltningsutskottet eller i den ordning eljest finnes lämpligt samt med iakttagande av bestämmelserna i denna lag och av Konungen med stöd av 20 § i lagen eller eljest meddelade föreskrifter enhetligt reglera avlönings- och arbetsvillkoren för personal vid sjukhus, för vilkas driftkostnad landstinget i sista hand helt ansvarar.

Har sådan reglering skett, vare sig genom avlönings- och tjänstgöringsreglementen eller genom avtal med personalen eller på annat sätt, skola de givna bestämmelserna lända till efterrättelse för vederbörande direktions- och befattningshavare.

I propositionen, som var föranledd av framställningar från vissa medlemmar av svenska sjukhuspersonalförbundet och från svenska kommunalarbetareförbundet om åtgärder för undanröjande av de i nuvarande lagstiftning förefintliga hindren för landets sjukhuspersonal att med arbetsgivaren genom kollektivavtal överenskomma om grunderna för anställningen, lämnades redogörelse för den kollektiva avtalsformens användning beträffande ifrågavarande personal m. m. samt för de yttranden, som efter remiss avgivits över nämnda framställningar. Rörande denna redogörelse ber jag att få hänvisa till propositionen.

Föredragande departementschefen, *statsrådet Möller*, anförde bland annat följande:

Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att det enligt gällande lagstiftning föreligger vissa hinder för en enhetlig reglering av sjukhuspersonalens arbets- och lönevillkor inom ett landstingsområde eller en kommun. Enligt ett av regeringsrätten givet utslag kan sålunda ett landsting ej delegera beslutanderätten i fråga om träffande av kollektivavtal till något sitt organ. Erfarenheten har ådagalagt behovet av en ändring härutinnan i syfte att möjlighet beredes landsting att åt underordnat organ — förvaltningsutskott, nämnd eller styrelse — uppdraga att träffa avtal med personalen eller att annorledes fastställa enhetliga löne- och arbetsvillkor för ett flertal av landstinget drivna sjukhus. För ett landsting med dess i allmänhet endast en gång om året återkommande sammanträden måste svårigheter tydligen uppstå att själv t. ex. träffa det slutgiltiga avtalet med personalen. Genomfördes en delegationsrätt, synas några begränsningar i densamma ej behöva föreskrivas, utan rätten torde få utövas i den utsträckning så finnes lämpligt och på de villkor, landstinget äger bestämma.

Även i ett annat avseende har gällande lagstiftning ansetts lägga hinder i vägen för kollektivavtal med sjukhuspersonal vid sjukhus, som äro underkastade sjukhuslagens bestämmelser. Enär sjukhuslagen och sjukhusstadgan i viss utsträckning direkt reglera frågor om personalens antagande och entledigande samt dess arbetsvillkor, har det ansetts, att sjukhusdirektionens eller vederbörande förvaltningsorgans handlingsfrihet i dessa avseenden icke kunde bindas genom föreskrifter i kollektivavtal. Enligt denna ståndpunkt, som vunnit visst stöd i ett utslag av regeringsrätten, skulle därför endast personalens rent ekonomiska förmåner kunna göras till föremål för bestämmelser i kollektivavtal.

I fråga om önskvärdheten av att undanröja de rättsliga hindren för kollektivavtal med sjukhuspersonalen rörande andra förhållanden än rent ekonomiska hava olika meningar uttalats i yttrandena. Sålunda hava de landsting och städer, som redan ingått fullständiga kollektivavtal, ansett avtalens verkningar förmånliga och önskat bibehålla desamma. Jämväl åtskilliga andra

landsting och städer hava ställt sig välvilliga till de i ärendet gjorda framställningarna och tillstyrkt deras förverkligande genom lagstiftning eller förordat utredning i det syfte, som med framställningarna avsetts. Andra landsting och städer hava icke intagit bestämd ståndpunkt till framställningarna eller avstyrkt desamma. Av de centrala myndigheter och enskilda sammanslutningar, som yttrat sig, hava samtliga, utom medicinalstyrelsen samt styrelsen för svenska lasarettsläkarföreningen och styrelsen för svenska sanatorieläkarföreningen, tillstyrkt framställningarna eller förordat utredning i ämnet.

De skäl, som huvudsakligen anförts mot användningen av kollektivavtal inom sjukhusväsendet, hava varit, att behov av arbetsförhållandenas reglering genom kollektivavtal ej yppat sig, att dylik reglering ej vore lämplig med hänsyn till sjukvårdsarbetets art och de olika förhållanden, som rådde såväl olika anstalter som olika anstaltsavdelningar emellan, att möjligheten av arbetsinställelse från personalens sida vid avtalstidens slut ur sjukvårdens synpunkt ej kunde godtagas, att en dylik möjlighet med nuvarande lagstiftning ej föreläge, då en befattningshavare vid utgången av giltighetstiden för ett kollektivavtal, som rörde personalens ekonomiska men ej dess anställningsförhållanden, måste anses bibehållen vid sin tjänstemannaställning och sitt tjänstemannaansvar tills han av vederbörande anstaltsledning erhållit entledigande från sin befattning samt att vid ett bifall till framställningarna ökade utgifter vore att befara för sjukhusens huvudmän.

Innan jag närmare ingår på dessa skäl, vill jag understryka, att det icke är fråga om att genom lagstiftning ålägga landstingen och kommunerna att anlita kollektivavtalsformen. Även om den ifrågasatta lagstiftningen genomföres, skulle det sålunda alltjämt ligga i landstingens och kommunernas eget skön att ingå sådana avtal.

Beträffande invändningen att kollektivavtal ej skulle vara förenliga med sjukvårdsarbetets art och de olikartade förhållanden, som råda inom sjukvården, må framhållas, att t. ex. Malmö stads sjukhus, Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund samt Hälsingborgs lasarett, som anses tillhöra de mest välordnade i landet, redan använda kollektivavtalets form för reglering av sjukvårdspersonalens arbetsförhållanden. Härav och av den omständigheten att de landsting och städer, som hava fullständiga kollektivavtal, önska bibehålla denna avtalsform, torde framgå, att kollektivavtalet mycket väl låter sig förena med sjukvårdsarbetets särart.

Vad härefter angår frågan om arbetsinställelse torde det icke råda det nödvändiga sammanhang mellan avtalsformen och risken för arbetsinställelser, som i vissa yttranden antagits. Det förhållandet att ett kollektivavtal reglerar personalens arbetsvillkor för den fastställda avtalstiden innebär icke med nödvändighet, att de anställda bliva lösta från alla förpliktelser vid kollektivavtalets utgång. Därest befattningshavare innehar tjänstemannaställning, är har oavsett befintligheten av kollektivavtal underkastad tjänstemannaansvar. För övrigt må hänvisas till förhandlingsordningen och kollektivavtalet i Malmöhus län, för vilka jag redogjort i det föregående. Med den särskilda förhandlingsordningen, för vilken gäller annan giltighets- och uppsägningstid än för det egentliga kollektivavtalet och under vars giltighetstid råder förbud mot stridsåtgärder, ävensom med kollektivavtalets olika uppsägnings- och flyttningstider för olika befattningshavare samt med avtalets förbud mot massuppsägning hava särskilda garantier mot arbetsinställelser vunnits.

Vidare hava farhågor uttalats för ökade utgifter för landstingen och kommunerna vid ett bifall till framställningarna, enär sjukhuspersonalen skulle genom kollektivavtalsformens användande få större möjligheter att tillgodose sina ekonomiska intressen. I anledning härav må endast påpekas, att kollektivavtal rörande personalens ekonomiska förhållanden kunna ingås redan med gällande lagstiftning.

I det föregående har jag upptagit till behandling de skäl, som anförts mot en utsträckning av kollektivavtalets användning inom sjukhus- och anstaltsväsendet. I yttrandena hava emellertid också framhållits åtskilliga skäl, som tala för en dylik utsträckning. Sålunda hava påpekats de fördelar, som stode att vinna genom kollektivavtalet, därigenom att det möjliggjorde likformiga arbets- och löneförhållanden på ifrågavarande område, där enhetlighet i dessa hänseenden ansetts vara av största betydelse. Från svenska landstingsförbundets sida har i detta sammanhang betonats svårigheten, för att icke säga omöjligheten, att med nuvarande lagbestämmelser åt ett landsting och dess förvaltningsutskott inrymma något inflytande vid gestaltandet av sjukhuspersonalens anställningsvillkor utom i vad avsåge rent ekonomiska förhållanden; och har förbundet ansett, att ett dylikt inflytande vore i högsta grad önskvärt för att en rationell och likformig behandling inom ett landstingsområde av sjukhuspersonalens anställningsfrågor skulle kunna genomföras. Ett ytterligare skäl att tillmötesgå framställningarna utgör den omständigheten, att vissa landsting och städer sedan åtskillig tid tillämpat kollektivavtalsprincipen för reglering av icke blott personalens avlöning utan även dess övriga arbetsförhållanden. För dessa och för den i deras tjänst anställda personalen måste det av naturliga skäl te sig synnerligen omotiverat att frångå ett system, som sedan länge med fördel tillämpats.

Då jag förordar en lagstiftning, som bereder möjlighet för enhetlig reglering av personalens anställningsvillkor genom avtal eller i annan form, är för mig ytterligare den viktiga synpunkten bestämmande, att sjukhuspersonalen rimligen bör erhålla tillfälle att delta i förhandlingar om arbetsvillkorens utformande och därvid bevaka sina legitima intressen. Ehuru denna personal med hänsyn till arten av dess arbetsuppgifter icke kan få använda de påtryckningsmedel i form av arbetsinställelse och dylikt, som begagnas inom det industriella arbetsområdet i syfte att påverka innehållet i ett blivande kollektivavtal, är det ett allmänt intresse att personalens synpunkter under de förberedande förhandlingarna komma att framföras och ingående dryftas mellan representanter för parterna.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att valet av den kollektiva avtalsformen medför, att tvister angående tolkningen och tillämpningen av de i kollektivavtalet införda bestämmelserna kunna hänskjutas till arbetsdomstolen.

Då det gäller att undanröja de rättsliga hinder, som föreligga i lagstiftningen mot enhetligt reglerande av sjukhuspersonalens löne- och arbetsvillkor, genom kollektivavtal eller annorledes, synes den enklaste utvägen vara att genom ett stadgande i sjukhuslagen medgiva landsting de ökade befogenheter, som påkallas. Landsting bör såsom huvudman för sjukhusen i fråga tillerkännas rätt att, om det så önskar, genomföra en enhetlig reglering av arbets- och avlöningsvillkor vid samtliga eller ett flertal landstingssjukhus inom länet ävensom medgivas befogenhet att delegera sin bestämmanderätt till förvaltningsutskottet eller annat sitt organ. Ett stadgande i detta syfte torde lämpligen kunna införas såsom ny paragraf 8 a i sjukhuslagen, vilken lag redan för närvarande tillägger landstinget, dess förvaltningsutskott eller annat organ särskilda uppgifter beträffande de i lagen behandlade sjukhusen. Någon ändring i landstingslagen synes icke erforderlig.

Genom införande i en ny paragraf 8 a av ett tillägg av detta innehåll undanröjes även varje tvivel rörande kommuns rätt att företaga motsvarande reglering av sjukhuspersonalens arbets- och lönevillkor i kollektivavtalets form genom något sitt organ. Vad som gäller beträffande landstingssjukhus i förevarande avseende blir nämligen, enligt 4 § sjukhuslagen, tillämpligt även för sjukhus, som drivas av kommun eller sammanslutning, vari landsting eller kommun deltaga.

Därest sjukhuslagen så ändras som jag här ovan föreslagit, bliva de nya bestämmelserna på grund av hänvisningar i andra författningar till sjukhuslagen tillämpliga även å vissa andra anstalter för sjukvård, nämligen statsunderstödda enskilda tuberkulossjukvårdsanstalter, varom stadgas i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 304), och kommunala sinnessjukhus, varom finnas föreskrifter i stadgan den 19 september 1929 (nr 328) angående sinnessjukvården i riket.

Vad beträffar personal vid epidemisjukhus gäller enligt epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443) att en särskild epideminämnd (respektive hälsovårdsnämnd i stad som utgör eget epidemidistrikt) handhaver förvaltningen av epidemisjukhus. Instruktion för epideminämnd fastställles av landstinget. Medicinalstyrelsen har överinseende över den anställda sjukvårdspersonalens arbetsförhållanden. Något hinder torde ej förefinnas för landsting att genom direktiv till epideminämnderna eller i annan form genomföra enhetliga bestämmelser angående personalens avlönings- och arbetsvillkor, eventuellt i kollektivavtalets form, vid sjukhus inom epidemidistriktet. Medicinalstyrelsens rätt till överinseende över personalens arbetsförhållanden bör vid en sådan reglering bevaras. Något tillägg till epidemilagen torde sålunda ej erfordras.

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen, omnämnde i sitt utlåtande (nr 13) över densamma, bland annat, att numera professorn Halvar G. Sundberg i en promemoria angående i vilken omfattning kommun ägde ingå kollektivavtal med sin personal anfört, bland annat:

Kommunbegreppet har en dubbel innebörd. Kommunen är sålunda ett privaträttsligt subjekt med egen eller, som den lagtekniska termen är, *ekonomisk förvaltning*, men kommunen besörjer tillika genom sina organ vissa statliga, lokala förvaltningsuppgifter, *självförvaltning*. Till den ekonomiska förvaltningen äro sålunda hänföra sådana funktioner som kommunens drätsel- och fastighetsförvaltning, dess gas- och elektricitetsverksförvaltning samt annan affärsverksamhet. Till självförvaltningen höra å andra sidan sådana av staten reglerade förvaltningsgrenar som byggnads- och stadsplaneväsendet, hälso- och sjukvården, brandväsendet, fattigvården och barnvården. Dessa självförvaltningsuppgifter bekostas av kommunen, men de handhas av särskilda myndigheter, hälsovårdsnämnd, fattigvårdsstyrelse o. s. v. Dessa myndigheter intaga i följd härav en dubbelställning, i det de, vid sidan av självförvaltningsverksamheten, handhava ekonomisk förvaltning för kommunens räkning, såsom då fattigvårdsstyrelsen förvaltar »alla till fattigvården anslagna eller eljest hörande medel, fastigheter och annan egendom». För denna ekonomiska förvaltning är myndigheten ansvarig inför kommunen, vilket ansvar realiseras med tillhjälp av den kommunala revisionen. Men i fråga om handhavandet av den självförvaltningsverksamhet, som enligt författningarna åligger myndigheten, är den allenast ansvarig inför de statliga myndigheterna, och detta ansvar är ämbetsansvar enligt strafflagens 25 kapitel.

I de olika författningar, som reglera de kommunala självförvaltningsuppgifterna, förutsätts flerstädes förefintligheten av särskild tjänstepersonal.

Där tjänstepersonal av här angiven beskaffenhet finnes anställd, måste också ett avtalsförhållande föreligga. Det är uppenbart, att arbetsgivaren i detta förhållande är kommunen själv, icke nämnden, ty det är icke nämnden utan kommunen, som äger rättskapacitet, om ock kommunen därvid företrädes av nämnden. Arbetsavtalet är alltså slutet mellan kommunen och den anställda såsom arbetsgivare och arbetstagare. Men under sådana förhållanden föreligger icke någon anledning att betrakta detta avtalsför-

hållande annorlunda än motsvarande förhållande inom den rent ekonomiska förvaltningen. Det måste alltså anses vara av civilrättslig natur.

Personalen inom självförvaltningen har emellertid på samma gång en viss offentligrättslig ställning. Detta gäller givetvis icke all personal, sålunda icke om den, som har karaktär av arbetare i detta uttrycks egentliga innebörd, utan allenast om sådana anställda, vilka biträda vid självförvaltningsverksamhetens besörjande och förty hava ställningen av befattningshavare, vare sig extra eller ordinarie. Detta är i första hand fallet med alla de befattningshavare, vilka av gällande författningar ålagts vissa uppgifter, som de å eget ansvar handhava, såsom stadsläkare och sjukhusläkare m. fl.; deras självständiga ställning framhäves regelmässigt därav, att de icke tillsätts av självförvaltningsorganet utan av statliga ämbetsmyndigheter, magistrat, k. bhde eller Kungl. Maj:t. En viss offentligrättslig ställning hava vidare samtliga självförvaltningsmyndigheterna underordnade befattningshavare. De stå sålunda till nämnden i ett subordinationsförhållande, markerat av nämndens befogenhet att giva dem instruktioner och befallningar. Sålunda äger exempelvis hälsovårdsnämnden enligt hälsovårdsstadgan utfärda instruktion för av nämnden antagna tjänstemän och biträden, sjukhusens sjukvårds-, kontors- och ekonomipersonal är enligt sjukhusstadgan skyldig ställa sig till efterrättelse, förutom allmänna författningar, de instruktioner, direktionen därutöver finner skäl att utfärda.

De för självförvaltningsmyndigheternas verksamhet givna offentligrättsliga föreskrifterna äro, där ej annat sägs, tvingande och icke såsom civilrättsliga regler dispositiva. Inom självförvaltningen är det nämligen icke enskilda intressen, som äro i fråga, utan allmänna. De offentligrättsliga intressena skola av vederbörande förvaltningsmyndighet tillgodoses på det sätt, som stadgas i de särskilda författningarna. Över dessa intressen äger kommunen icke förfoga i vidare mån än detta är särskilt medgivet. Innehåller sålunda en offentlig författning bestämmelser om antagande och entledigande av personal, kan kommunen följaktligen icke besluta att härutinnan tillämpa annan ordning. Finnes vidare i författningen föreskrivet, att vederbörande nämnd skall utfärda instruktion för sin personal, äger förty kommunalrepresentationen icke fatta några beslut, som innebära inskränkning i denna nämndens befogenhet. Tillerkände man nämligen kommunen möjlighet att begränsa nämndens kompetens, innebure det i själva verket, att kommunen tillerkändes befogenhet att vidtaga ändring in casu i fråga om en av statsmakten utfärdad författning. Skulle kommunalrepresentationen fatta ett beslut av här antydd karaktär, måste detsamma följaktligen efter anförda besvär bliva upphävt.

Likaväl som kommunen sålunda saknar förmåga att begränsa nämndens kompetens på nu angivet sätt, likaväl saknar den möjlighet att i det civila avtalets form förfoga över den ett kommunalt organ tillkommande offentliga makten. En offentlig författning kan icke ändras genom ett civilt avtal och en offentlig maktutövning kan icke bindas genom en sådan överenskommelse. Skulle i ett kollektivavtal intagas bestämmelser begränsande kommunens offentligrättsliga makt, innebure det i själva verket samma sak som om en ämbetsman träffade ett civilt avtal därom, att han icke skulle använda eller på visst sätt nyttja den ämbetsmakt, som enligt lag eller författning tillkomme honom.

Detta absoluta hinder att avtalsvägen förfoga över offentlig makt gäller alldeles oberoende av om avtalet ingås av samma kommunala organ, som besörjer uppgiften, eller av annat. Kommunalrepresentationen kan förty icke ingå avtal, som binder nämndens maktutövning, lika litet som nämnden kan genom avtal hindra representationen att utöva dess befogenheter. Men val

mera är: representationen kan ej heller ingå avtal, som binder dess framtida handlingsfrihet, lika litet som nämnden kan genom sådant avtal avsäga sig sin självförvaltningsmyndighet. Skulle nämnden trots detta ingå dylikt avtal, vore det att anse såsom tjänstefel, vilket kunde föranleda ansvar enligt strafflagens 25 kap. 16 eller 17 §. Att ett sådant författningsstridigt avtal är att betrakta såsom icke existerande, en nullitet, är självfallet.

Det återstår så till sist att sammanfatta vad här anförts till ett svar på frågan, i vilken omfattning rättsförhållandet mellan kommunen och personalen kan inom området för självförvaltningsorganens verksamhet bliva föremål för reglering genom kollektivavtal. Klart är då i första hand, att dylika avtal kunna ingås beträffande all personal, som saknar befattningshavarställning, d. v. s. i fråga om alla arbetare i detta uttrycks inskränkta mening. Beträffande åter den övriga personalen måste gälla, att genom kollektivavtal skall kunna regleras sådana frågor, som uteslutande tillhöra den ekonomiska förvaltningens område; dessa frågor avse det privaträttsliga förhållandet mellan kommunen såsom civilt rättsobjekt och befattningshavarna, vadan något hinder mot civilrättslig reglering icke bör kunna föreligga. Här stå icke några offentliga förvaltningsintressen på spel, och den offentliga förvaltningens säkerhet kan därigenom icke äventyras. Hur kommunen vill sköta sin ekonomi är dess egen sak att bedöma.

A andra sidan måste ett ovillkorligt hinder föreligga mot reglering genom kollektivavtal av samtliga offentligrättsliga moment i personalens ställning, och detta oavsett om dessa offentligrättsliga moment äro aktuella eller latentia. Så snart alltså en gällande författning lägger i ett kommunalt organs hand att bestämma över ett visst förhållande, är varje reglering avtalsvägen av samma förhållande utesluten. Detta gäller även om organet ännu icke använt sig av sin offentliga bestämmanderätt, ty avtalet skulle under sin giltighetstid hindra organet att utöva sin befogenhet. Slutligen bör enligt sakens natur gälla, att genom bestämmelser i ett kollektivavtal inskränkning i självförvaltningsmyndigheternas handlingsfrihet aldrig får ske, därest genom bestämmelserna det behöriga besörjandet av en självförvaltningsuppgift skulle äventyras. Man kan alltså exempelvis väl träffa kollektivavtal om övertidsersättning, men icke genom sådant avtal förbjuda nyanställd personals användning i den utsträckning, det offentliga intresset kan kräva.

Utskottet yttrade för sin del i huvudsak följande:

Såsom de kommunalförfattnings-sakkunniga i sitt betänkande framhållit har den vidsträckt frihet, som lämnats landstingens sjukhusförvaltande organ, varit till stort gagn för utvecklingen av vårt sjukvårdsväsen. Spörsmålen rörande personalens antagande och avskedande, arbetets ledning och fördelning m. m., i vilka frågor beslutanderätt för närvarande ej tillkommer landsting, beröra förhållanden av fundamental betydelse för sjukvårdsarbetets rationella bedrivande. Med hänsyn till sjukhuspersonalens i stort sett särartade arbetsuppgifter och arbetsförhållanden synes ett flertal skäl tala för att de sjukhusorgan, vilka ha en mera omedelbar kontakt med berörda personal än landsting eller dess förvaltningsutskott, bibehållas vid sin nuvarande befogenhet att besluta i frågor rörande personalens arbetsförhållanden. Utskottet finner ej tillräckliga skäl hava förebragts för den centralisering av bestämmanderätten rörande sjukhuspersonalens arbetsvillkor, vartill det förevarande lagförslaget vill skapa möjlighet. Under alla förhållanden måste en sådan centralisering föregås av en mera ingående utredning än den hittills verkställda. Enligt utskottets förmenande kan lagförslagets lämplighet ifrågasättas jämväl i andra hänseenden. Den övervägande delen av den vid ifrågavarande sjukhus anställda personalen torde vara att anse som tjäns-

temän och förty underkastad de i 25 kap. 22 § strafflagen givna bestämmelserna rörande tjänstemäns ansvar. Enligt nu gällande rätt torde kollektivavtal kunna träffas endast i fråga om personalens ekonomiska förhållanden. Lämpligheten av att genom lagändring skapa möjlighet att ingå kollektivavtal, som omfatta sjukhuspersonalens arbetsvillkor överhuvud taget, torde starkt kunna ifrågasättas. En lagstiftning, som möjliggjorde kollektivavtal av sistnämnda innehåll, skulle innebära, att myndigheten skulle sättas i tillfälle att binda sin från staten härledda offentlighetsrättsliga makt genom ett civilrättsligt avtal. Om här ifrågavarande befattningshavares avlönings- och arbetsvillkor i deras helhet reglerades genom ett kollektivavtal, skulle faran för en kollision mellan deras offentlighetsrättsliga och privaträttsliga ställning i icke oväsentlig mån ökas. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att sjukhuspersonalen måste anses ha en vida bättre tryggt ställning än arbetare på den enskilda lönemarknaden, vilkas arbetsförhållanden regleras av kollektivavtal. Sjukhuspersonalens anställningsförhållanden äro ju i allmänhet bestämda av korporationer, inom vilka olika samhällsanskådningar äro representerade, varjämte driftinställelser i stort sett äro uteslutna inom sjukhusväsendet.

Utskottet hemställde, att propositionen icke måtte bifallas.

Reservation avgavs av herr Sigfrid Hansson jämte ytterligare sex av utskottets ledamöter till förmån för bifall till propositionen.

Riksdagen godkände utskottets utlåtande och avtog följaktligen propositionen.

1938 års riksdag.

I två likalydande *motioner* (I: 70 av herr Torsten Ström m. fl. och II: 140 av herr Nilsson i Göteborg m.fl.) vid 1938 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett tillägg till sjukhuslagen, likalydande med det genom propositionen nr 66 vid 1934 års riksdag föreslagna.

I utlåtande (nr 25) över motionerna erinrade *andra lagutskottet*, bland annat, att under år 1937 till socialdepartementet inkommit framställningar rörande det i motionerna behandlade spörsmålet. Sålunda hade landsorganisationen i Sverige och svenska kommunalarbetsförbundet i skrivelse den 14 januari 1937 hemställt om sådana åtgärder, som lämpligen kunde befinnas påkallade för undanröjande av i nuvarande lagstiftning förefintliga hinder för slutande av kollektivavtal för landets anstalts- och sjukhuspersonal, varjämte vissa ledamöter av styrelsen för svenska sjukhuspersonalförbundet i skrivelse i februari 1937 hemställt, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen sådana ändringar av gällande lagstiftning, att all sjukhuspersonal erhöles förhandlings- och avtalsrätt. Över dessa framställningar hade yttranden avgivits av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar.

Utskottet anförde därefter följande:

Det i motionerna intagna lagförslaget, vilket helt överensstämmer med det för 1934 års riksdag genom proposition nr 66 framlagda, innebär, att lands-ting uttryckligen tillerkännes rätt att enhetligt reglera avlönings- och arbetsvillkoren för personal vid sjukhus, för vilkas driftkostnad landsting i sista hand svarar, samt att verkställa denna reglering genom förvaltningsutskottet

eller i den ordning eljest finnes lämpligt. De givna bestämmelserna skola lända till efterrättelse för vederbörande direktions och befattningshavare.

Såsom framgår av utskottets redogörelse hava i förevarande hänseenden vissa rättsliga hinder ansetts föreligga, vilka genom den ifrågasatta lagstiftningen skulle undanröjas.

Genom ett dylikt tillägg till sjukhuslagen skulle, såsom föredragande departementschefen erinrat i ovannämnda proposition, även hävas varje tvivel rörande kommuns rätt att företaga motsvarande reglering av sjukhuspersonalens arbets- och lönevillkor genom något sitt organ. Vad som gäller beträffande landstingssjukhus i detta avseende blir nämligen, enligt 4 § sjukhuslagen, tillämpligt även för sjukhus, som drives av kommun eller sammanslutning, vari kommun deltagit.

För en sådan förändring i gällande sjukhuslagstiftning, att möjlighet beredes landsting och kommun att enhetligt reglera sjukhuspersonalens anställningsförhållanden genom reglementen eller kollektivavtal, finnas enligt utskottets mening bärande skäl. Farhågorna för att en sådan central reglering icke skulle kunna förenas med sjukvårdens speciella krav synas utskottet överdrivna. Den ifrågasatta reformen står också i överensstämmelse med de önskemål, som uttalats såväl av de största personalsammanslutningarna på området som av landstingsförbundets styrelse. Även den ifrågasatta delegationsrätten synes utskottet motiverad med hänsyn främst till det praktiska behov, som härutinnan föreligger.

Enligt utskottets uppfattning tala sålunda övervägande skäl för att genom vissa författningsändringar öppna möjlighet för en smidig anpassning till utvecklingen och önskemålen på detta område.

Såsom framgår av utskottets ovan lämnade redogörelse hava landsorganisationen och kommunalarbetareförbundet i skrivelse den 14 januari 1937 till chefen för socialdepartementet hemställt, att sådana åtgärder måtte vidtagas, som lämpligen kunde befinnas påkallade för undanröjande av i nuvarande lagstiftning förefintliga hinder för slutande av kollektivavtal för landets anstalts- och sjukhuspersonal. Denna framställning samt däröver av givna yttranden äro ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Det i förevarande båda motioner framlagda förslaget sammanhänger givetvis intimt med det i nyssnämnda framställning av den 14 januari 1937 behandlade spörsmålet. Då Kungl. Maj:t synes ägna hithörande frågor stor uppmärksamhet, har utskottet tagit för givet, att Kungl. Maj:t har för avsikt att utan dröjsmål för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningsmaterialet föranleder. Utskottet förutsätter, att vid beredningen av ärendet uppmärksamhet ägnas jämväl frågan, i vilken utsträckning ifrågavarande personal kan anses underkastad ämbetsmannansvar samt därmed sammanhängande spörsmål.

Under sådana förhållanden har utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga för riksdagen att för närvarande vare sig besluta någon författningsändring eller hos Kungl. Maj:t göra någon framställning i anledning av motionerna.

Utskottet hemställde, att motionerna, i den mån de icke blivit beaktade genom vad utskottet sålunda anfört, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer avgåvos dels av herr P. Sandström jämte ytterligare tre av utskottets ledamöter, dels ock av herr Olovson, vilken under hänvisning till vad utskottet anfört som skäl för ändrad lagstiftning på i motionerna berörda område hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om

framläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag till sådan ändring av sjukhuslagen, att möjlighet beredd landsting och kommun att enhetligt ordna sjukhuspersonalens anställningsförhållanden genom reglementen eller kollektivavtal.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, medan däremot *andra kammaren* biföll den av herr Olovson avgivna reservationen.

Frågans återupptagande inom socialdepartementet.

Framställningar i ämnet.

Såsom omnämnts i andra lagutskottets sist återgivna utlåtande har frågan om möjlighet att genom kollektivavtal eller eljest enhetligt reglera sjukhuspersonalens anställningsförhållanden år 1937 förelagts Kungl. Maj:t i framställningar dels från *landsorganisationen i Sverige* och *svenska kommunalarbetareförbundet*, dels ock från vissa *medlemmar av svenska sjukhuspersonalförbundet*.

Yttranden över framställningarna.

Över dessa framställningar hava efter remiss *yttranden* avgivits av socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, svenska stadsförbundets styrelse, svenska landstingsförbundets styrelse, stadsfullmäktige i Stockholm, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle samt landstingens förvaltningsutskott i samtliga län med undantag av förvaltningsutskotten i Kronobergs, Kristianstads, Hallands och Västernorrlands län, vilka förvaltningsutskott, ehuru de beretts tillfälle därtill, underlåtit att yttra sig i ärendet. Stadsfullmäktige i Göteborg hava, utan att för egen del göra något uttalande i saken, för kännedom överlämnat av stadens sjukhusdirektion, hälsovårdsnämnd, fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd och avlöningsnämnd i ärendet avgivna utlåtanden.

I flertalet *yttranden* hava framställningarna tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Ur dessa *yttranden* må följande här återgivas.

Medicinalstyrelsen har intet haft att erinra mot bifall till framställningarna, därest ett dylikt bifall icke stode i strid med å området ifråga gällande författningar.

Svenska landstingsförbundets styrelse har till en början erinrat, att den avgivit *yttrande* redan i det ärende, som föranledde proposition i ämnet till 1934 års riksdag. I detta *yttrande* hade styrelsen lämnat en översikt över då gällande kollektivavtal och förhandlingsordningar med sjukhuspersonalen samt hade därefter övergått att skärskåda möjligheterna att med nuvarande lagbestämmelser åstadkomma en rationell och likformig behandling av löne- och anställningsfrågorna för befattningshavare i ett och samma landstingsområde. Styrelsen hade därvid funnit, att bestämmelserna i sjukhusstadgans 39, 41 och 42 §§ ej medgäve för landsting (sjukhusberedning) någon beslutanderätt med avseende å sjukhuspersonalens anställning och entledigande, utan att det tillkomme vederbörande direktions och läkare att härutinnan avgöra. Härav följde, att landstinget icke kunde ingå sådana kollektiv-

avtal med sjukhuspersonal, där bestämmelser angående antagande, entledigande och dylikt inflöte. Ej heller syntes landstinget vara berättigat att i ett avlöningsreglemente reglera dessa förhållanden. Emellertid vore det av största betydelse, att landstinget och förvaltningsutskottet erhöle inflytande vid gestaltandet av personalens samtliga anställningsvillkor, så att en rationell och likformig behandling inom ett landstingsområde av sjukhuspersonalens anställningsfrågor skulle kunna genomföras. Beträffande kollektivavtal hade i det tidigare yttrandet anförts i huvudsak följande:

Vad speciellt angår frågan om kollektivavtal för sjukhuspersonal, må till en början framhållas, att frågeställningen icke är, om möjlighet att ingå dylika avtal skall beredas eller ej, ty möjlighet härtill finnes ju redan fast i begränsad utsträckning, utan frågan gäller fastmera, om det kan anses tillfyllest att åga möjlighet att genom kollektivavtal reglera allenast de ekonomiska förhållandena, eller om förutsättningar böra skapas för att, såsom vanligen är fallet, jämväl övriga anställningsfrågor skola kunna regleras kollektivavtalsvägen. Vid bedömandet av detta spörsmål influeras vederbörande vanligen av den mening de hysa om lämpligheten av förhandlingsförfarande och kollektivavtal för sjukvårdspersonal. Att meningarna härom äro mycket delade framgår redan av det skiftande sätt, på vilket landstingen sökt lösa hithörande frågor På en del håll anses sålunda såväl kollektivavtal som förhandlingsrätt för sjukhuspersonal obehövligen eller rent av direkt skadliga. På andra håll har man visserligen ställt sig avvisande mot kollektivavtal men infört eller ställt sig förstående till förhandlingsförfarande eller andra system, varigenom personalen beredes visst inflytande vid gestaltandet av sina anställningsvillkor. På en del håll slutligen anses, att kollektivavtal för sjukhuspersonal äro lämpliga, och man vill därvid helst giva avtalen den omfattning, dylika avtal hava på andra områden.

Styrelsen anser sig sakna anledning att göra något uttalande, huruvida i fråga om sjukhusarbetet den kollektiva avtalsformen är den lämpliga. För sjukhuspersonalen torde väl dylik avtalsform ej utgöra något självändamål utan endast vara ett medel för vinnande av ökat inflytande och större säkerhet i anställningshänseende. Av exempel från Södermanlands och Örebro län, där det s. k. Södermanlandssystemet tillämpas, samt från vissa andra län, såsom Kopparbergs och Gävleborgs, där ett utvecklat förhandlingsförfarande är genomfört, torde med tydlighet framgå, att sjukhuspersonalen utan kollektivavtal i stort sett kan nå enahanda fördelar, som genom ett fullständigt kollektivavtal skulle hava tillförsäkrats densamma. Å andra sidan hava ju faktiskt vissa landsting gått in för en kollektiv avtalsform utan att sedan, såvitt styrelsen har sig bekant, hysa någon önskan att frångå detta system.

När nu såväl systemet med förhandlingsförfarande och därpå byggande fylligare lönereglementen som systemet med fullständigt kollektivavtal för närvarande anses innebära brott mot eller kringgående av gällande lagbestämmelser, torde en lagändring få anses tillräddig. Att genom lagändring möjliggöra förhandlingsorganisation och ett därpå byggande fylligt lönereglemente men allt fortfarande låta hindren för slutande av fullständigt kollektivavtal kvarstå, torde väl få anses otillbörligt redan med hänsyn till den kommunala självstyrelsen och landstingens rätt att ordna hithörande fråga såsom de finna lämpligt. Den ifrågasatta lagändringen bör sålunda enligt styrelsens mening avse att möjliggöra så väl den ena som den andra av dessa båda linjer.

Styrelsen förutsätter, att vid den ändring av sjukhusstadgan, som i angivet syfte bör företagas, överläkarnas och direktionens befogenheter enligt 39, 41 och 42 §§ i stadgan i den omfattning, det låter sig göra, lämnas oförändrade.

Dessa organ böra alltså fortfarande äga rätt att anställa och entlediga personal men böra därvid vara underkastade de reglerande bestämmelser, som landstinget kan finna lämpligt föreskriva.

Under åberopande av vad sålunda anförts får styrelsen, utan att göra något uttalande angående lämpligheten av kollektivavtal för sjukhuspersonal, hemställa om sådan ändring i gällande sjukhuslagstiftning, att landstinget beredes möjlighet att genom förhandlingsorganisation eller fullständigt kollektivavtal för sjukhuspersonalen enhetligt ordna densammans anställnings- och löneförhållanden med bibehållande i den omfattning, det låter sig göra, av direktions och överläkares nuvarande befogenheter.

Styrelsen har vidare i sitt nu avgivna yttrande erinrat, att i det tidigare ärendet en minoritet inom styrelsen ansett den kollektiva avtalsformen oförenlig med sjukhusarbetets särskilda art och natur samt hemställt om lagändring för möjliggörande för landstinget att genom lönerегlemente och förhandlingsordning enhetligt förhandla och besluta i fråga om sjukhuspersonalens anställningsvillkor. Såväl majoriteten som minoriteten hade sålunda i det tidigare ärendet önskat en lagändring i syfte att bereda landstingets centrala organ möjlighet att bestämma om den av landstinget avlönade personalens icke blott lönevillkor utan även anställningsförhållanden i övrigt. — Det vore alltjämt så, att landsting ägde ingå kollektivavtal med sjukhuspersonalen endast rörande rent ekonomiska förhållanden, medan däremot avtal, som inrymde även bestämmelser rörande anställning och entledigande, ansåges lagstridiga. Emellertid hade den kollektiva avtalsformen från personalens sida varit eftersträvad, och framställningar om träffande av dylika avtal hade år efter år gjorts hos huvudmännen. Dessa hade också i viss utsträckning tillmötesgått dessa önskemål. Från de landsting, där kollektivavtal funnes, hade icke försports några olägenheter härav, oavsett om dessa avtal varit av vanlig omfattning eller allenast berört rent ekonomiska förhållanden. Av vad sålunda anförts framginge, att den utveckling, som under de gångna åren ägt rum, icke givit styrelsen anledning att ändra sin tidigare uppfattning i föreliggande fråga. Styrelsen ansåge sålunda alltjämt, att landstingens inflytande vid gestaltandet av sjukhuspersonalens samtliga anställningsvillkor borde lagligen fastslås, så att icke blott rent ekonomiska spörsmål utan även frågor om anställning och entledigande kunde regleras i kollektivavtal eller lönerегlementen av sedvanlig omfattning.

Stadsfullmäktige i Malmö, som utgått från, att i ärendet fråga endast vore om den lägre sjukhuspersonalen, har funnit framställningen om avtalsrätt förtjänt av bifall.

Stadsfullmäktige i Hälsingborg hava till en början hänvisat till sitt i 1934 års proposition i ämnet återgivna yttrande. Däri hade stadsfullmäktige framhållit, att under den tid, som förflutit från det kollektivavtal, reglerande personalens samtliga arbetsförhållanden och avseende bland annat personalen vid det för staden och Malmöhus län gemensamma lasarettet i Hälsingborg, år 1926 slutits mellan landstingets lönenämnd och stadens arbets- och löneavtalsnämnd, å ena, samt Malmöhus länsavdelning av svenska sjukhuspersonalförbundet, å andra sidan, staden ej haft andra än goda erfarenheter av av-

talets verkningar. På grund därav hade stadsfullmäktige ansett det vara en lämplig form att genom kollektivavtal handlägga ärenden rörande personalens anställnings- och lönevillkor.

Stadsfullmäktige hava i sitt nu avgivna yttrande ansett skäl icke föreligga att frånga sin sålunda förut uttalade mening. Emellertid borde förbud stadgas mot arbetsinrättelser och bestämmelser träffas därom, att eventuella tvister skulle lösas genom skiljedom.

Östergötlands läns landstings förvaltningsutskott, som tillstyrkt framställningarna, har tillika yttrat:

För att ernå de fördelar, förvaltningsutskottet anser kollektivavtalen skola medföra för landstingen, minskning i de nu ständigt förekommande löneärendena etc., bör rätten att sluta kollektivavtal, när det gäller landstingen, tillförsäkras landstingen själva eller efter uppdrag av dem deras förvaltningsutskott. Att tillförsäkra vederbörande anstaltsdirektioner eller -styrelser denna rätt skulle uppenbarligen leda till försvårande av avtalslutandet och därjämte kunna medföra att olika avtal komme till stånd inom samma landstingsområde, vilket ur många synpunkter vore synnerligen olämpligt och skulle innebära en försämring av de nu bestående förhållandena.

Värmlands läns landstings förvaltningsutskott har förordat sådan ändring i sjukhuslagen, varom framställning gjorts i ärendet, och har till stöd härför åberopat en tolvårig erfarenhet beträffande kollektivavtal med viss del av den lägre personalen vid landstingets sjukvårdsinrättningar. Vid genomförandet av denna lagändring borde emellertid möjlighet skapas för att förhandlingarna och avtalen kunde för landstingets del föras och avslutas centralt, d. v. s. genom sjukhusberedningen eller annat centralt organ, t. ex. genom av landstinget vald lönenämnd. Om förhandlingar skulle föras och avtal slutas med vederbörande direktion, kunde befaras att vissa icke önskvärda olikheter uppstode inom samma landstingsområde. Med hänsyn till sjukhusarbetets särregna natur borde i samband med de ändringar i lagstiftningen, som påkallades, införas en bestämmelse därom, att tvister rörande tolkning eller tillämpning av gällande avtal eller förhandlingar angående nytt avtal icke finge föranleda strejk, blockad, lockout eller bojkott. En sådan bestämmelse hade alltsedan avtalets tillkomst varit införd i förhandlingsordningen mellan Värmlands läns landsting och sjukhuspersonalförbundet.

Gävleborgs läns landstings förvaltningsutskott har ansett anledning icke föreligga att motsätta sig sjukhuspersonalens önskemål om kollektivavtal. En given förutsättning härför vore emellertid, att förbud mot arbetsnedläggelse såsom påtryckningsmedel stadgades. Såsom en följd härav kunde ifrågasättas, huruvida icke möjlighet till överprövning borde givas, en överprövning som i så fall borde tillkomma medicinalstyrelsen med klagorätt till Kungl. Maj:t. Genom en sådan överprövning skulle visserligen den kommunala självbestämmanderätten beskäras, men å andra sidan skulle säkerligen så småningom vinnas en önskvärd enhetlighet över hela riket i avlöningsförhållandena vid landets sjukvårdsanstalter.

I några yttranden har ytterligare utredning av frågan förordats.

Sålunda har *socialstyrelsen* förväntat, att under utredningen av frågan om lagligt tryggt förhandlingsrätt för kommunernas tjänstemän även de kommunala myndigheternas befogenhet att träffa kollektivavtal med dem underlydande personal upptoges till ingående undersökning samt att därvid utarbetades de förslag till ändrad lagstiftning, som vid frågans bedömande i sådant större sammanhang kunde befinnas lämpliga och påkallade.

Kalmar läns norra landstings förvaltningsutskott har anfört:

Förvaltningsutskottet anser, att sjukhuspersonalen i likhet med andra personal- och arbetargrupper bör beredas tillfälle att deltaga i förhandlingar om arbetsvillkoren, däri inbegripet arbetstiden, för tillvaratagande av sina intressen. En förutsättning härför torde emellertid vara att landstingen skulle åt en sin myndighet, förvaltningsutskottet eller annat lämpligt organ, kunna med laga verkan uppdraga att förhandla och sluta avtal, varigenom förmånen av för samtliga sjukvårdsanstalter enhetliga tjänste- och arbetsförhållanden skulle kunna ernås. Med hänsyn till sjukhuspersonalens särartade arbetsuppgifter och arbetsförhållanden skulle givetvis avtals slutande ej få ske utan att styrelserna vid de olika sjukhusinrättningarna lämnats tillfälle att yttra sig. Som strejk och dylikt helt naturligt ej får användas som påtryckningsmedel, bör enligt förvaltningsutskottets förmenade tillskapas en myndighet, som har att med för parterna bindande verkan avgöra de frågor, varom parterna ej kunna träffa överenskommelse.

Förvaltningsutskottet får sålunda tillstyrka, att en förutsättningslös utredning av hithörande förhållanden göres, därvid särskilt beaktas de särartade förhållandena vid sjukvårdsanstalterna.

Älvsborgs läns landstings förvaltningsutskott har icke velat motsätta sig en rätt för landstingen att sluta fullständiga kollektivavtal med personalen. Utskottet har emellertid framhållit betydelsen av att de områden, å vilka avtal med bindande verkan kunde slutas, författningsvis i detalj angäves samt att frågan härom bleve föremål för en noggrann utredning.

Örebro läns landstings förvaltningsutskott har anfört:

Sjukhuspersonalens arbets- och löneförhållanden hava på vissa håll reglerats genom kollektivavtal och på andra håll genom tjänste- och avlöningsreglementen. Örebro läns landsting, som ansett, att ingående av kollektivavtal med sjukhuspersonal om annat än rent ekonomiska förhållanden varit stridande mot gällande sjukhuslagstiftning, har i likhet med Södermanlands läns landsting sökt att, utan att kollektivavtal ingåtts, i sakligt hänseende tillmötesgå personalorganisationens önskemål angående förhandlingsrätt, föreningsrätt, personalens antagande och entledigande, arbetstidens längd m. m. Därom gällande bestämmelser hava fastställts efter samråd med vederbörande direktioner och styresmän samt överläggningar med personalorganisationen.

Förvaltningsutskottet anser sig kunna utgå från att, därest en lagstiftning skulle komma till stånd angående kollektivavtal för ifrågavarande personal, denna lagstiftning endast skulle avse att bereda möjlighet att träffa kollektivavtal. Det skulle givetvis icke komma ifråga att förplikta landstinget att ingå kollektivavtal och icke heller att föreskriva visst innehåll i avtalen. Förverkligandet av personalorganisationernas önskemål i ovannämnda avseenden skulle sålunda bliva beroende av förhandlingar mellan parterna. — Vidare utgår förvaltningsutskottet därifrån, att till vilka resultat sådana förhandlingar än kunde leda, skulle parterna icke kunna ifrågasätta stridsåtgärder. Sjuk-

vårdsarbetet måste nämligen under alla omständigheter, vid äventyr av straffansvar enligt 25 kap. strafflagen, behörigen fullgöras.

Dessa förhållanden synas innebära, att personalens önskemål kunna utan kollektivavtal lika väl tillgodoses genom sådana bestämmelser, som efter förhandlingar med personalen fastställts av, bland andra, Örebro läns landsting. Vidare kan den enhetlighet i behandlingen av sjukhuspersonalens anställningsförhållanden inom ett och samma landstingsområde, som är önskvärd och som skulle ernås genom kollektivavtal, gällande hela landstingsområdet, lika väl vinnas genom sådana bestämmelser. Det torde nämligen icke möta några svårigheter vare sig att erhålla medverkan från anstaltens direktorier och styresmän — vilka enligt sjukhusstadgan äro de som hava det direkta avgörandet i sin hand angående personalens antagande, entledigande, arbetets ledning o. s. v. — till utformande av sådana bestämmelser eller att erhålla deras åtagande att för sin del tillämpa bestämmelserna.

Förvaltningsutskottet förmenar sålunda, att stadganden om personalens anställningsförhållanden kunna få samma innehåll i sak, vare sig de klädas i kollektivavtalets form eller de inrymmas i utfärdade bestämmelser av ovan antydd art.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts och då förvaltningsutskottet därjämte anser, att den med tillvaron av ett kollektivavtal förenade fördelen av oförändrade arbets- och löneförhållanden under viss, bestämd tid, är beaktansvärd, skulle förvaltningsutskottet icke heller hava något att erinra mot en lagstiftning, som avsåge att möjliggöra ingående av kollektivavtal med sjukvårdspersonal, därest icke en sådan lagstiftning torde få anses vara ur annan synpunkt mindre välbetäckt. Förvaltningsutskottet vill i detta avseende åberopa den utredning av dåvarande docenten H. G. F. Sundberg, som refererats i andra lagutskottets vid 1934 års riksdag avgivna utlåtande nr 13, samt densammes arbete »Kommunalrätt» sid. 97. I varje fall synes ifrågasatta lagstiftning icke böra genomföras utan att den föregåtts av en grundlig undersökning angående möjligheten och sättet att lösa sådana kollisioner, som av Sundberg anses kunna befaras.

En viss tvekan rörande lämpligheten av kollektivavtal på nu förevarande område kan utläsas ur yttrandet från *Göteborgs och Bohus läns landstings förvaltningsutskott*, som framhållit, att om kollektivavtalsformen skulle legaliseras i vidare mån än som hittills kunde anses vara förhållandet, hänsynen till såväl de sjuka och sjukhusarbetets art som till angelägenheten att bevara landstingens grundlagsenliga beslutande- och beskattningsrätt likväl fordrade tillskapandet av garantier mot kollektiva arbetsnedläggelser eller stridsåtgärder, därest parterna icke på förhandlingsvägen kunde enas om avlönings- eller tjänstgöringsförhållandena. Något skiljedomsinstitut torde i så fall bliva ofrånkomligt, efter vars domslut parterna förpliktades rätta sig. Om icke landstingens beslutanderätt helt skulle elimineras i fråga om angivna förhållanden, måste fordras, att sådan prövning omfattade båda parternas förslag och att avgörandet föreläge innan landstinget beslutade om utgiftsstaten för nästkommande år. Därest effektiva garantier kunde erhållas mot arbetsnedläggelser eller andra stridsåtgärder och landstingens beslutande- och beskattningsrätt bevarades, hade utskottet likväl intet principiellt emot att landstingen medgäves rätt besluta om träffande av kollektivavtal med viss personal vid sina anstalter. Härvid borde dock fast-

slås att, för vinnande av enhetlighet, avtalen skulle slutas å landstingens sida av dess centrala organ och icke av de lokala anstaltsdirektionerna.

Av styrkande yttranden hava avgivits av landstingens förvaltningsutskott i sex län.

Sälunda har *Uppsala läns landstings förvaltningsutskott* ansett frågor om personalens anställande och avskedande samt dess arbetsförhållanden kunna — likaväl som genom kollektivavtal — regleras i särskilda reglementen och instruktioner, avfattade under behörigt hänsynstagande till personalens önskemål. Ett kollektivavtal kunde visserligen bereda fördelar för sjukhusdriften i form av stadga och arbetsro under giltighetstiden, men i samband med avtalsuppgörelserna kunde risker uppkomma för rubbningar i sjukvårdsarbetets fortgång. Vidare kunde framhållas, att enligt nu gällande lagstiftning vidsträckt befogenheter förbehållits de lokala anstaltsdirektionerna och läkarna i fråga om ordnandet av arbetsförhållandena, samt att ett kollektivavtal, även om man däri införde förbehåll om dessa befogenheters bibehållande, skulle verka i uniformerande riktning och därigenom försvåra sjukhusens möjligheter att anpassa arbetet efter sjukvårdens olika behov vid särskilda sjukhus och vid olika anhopning av sjukdomsfall. — Inom förvaltningsutskottet hava två ledamöter *reserverat sig* till förmån för bifall till framställningarna, dock under förbehåll att rätten till användande av påtryckningsmedel i form av arbetsinställelser och dylikt reglerades.

Jönköpings läns landstings förvaltningsutskott har hävdad, att kollektivavtalet ej vore lämpligt med hänsyn till vare sig sjukvårdsarbetets art och dess behov av att bli lämnat ostört av arbetskonflikter eller sjukvårdsförvaltningens organisation och sjukhuspersonalens tjänsteställning. — Tre ledamöter av utskottet hava i avgiven *reservation* förordat sådana ändringar i gällande sjukhuslagstiftning, att landsting bereddes möjlighet att genom förhandlingsorganisation eller fullständigt kollektivavtal enhetligt reglera personalens anställnings- och löneförhållanden. Vid en dylik reglering borde givetvis direktions och överläkares befogenheter i görligaste mån bibehållas.

Gotlands län landstings förvaltningsutskott har med hänsyn till sjukhuspersonalens särartade arbetsuppgifter funnit flertalet skäl tala för, att de sjukhusorgan, vilka hade en mer omedelbar kontakt med denna personal än landstinget eller dess förvaltningsutskott, bibehölles vid sin befogenhet att besluta i frågor rörande personalens arbetsförhållanden.

Blekinge läns landstings förvaltningsutskott har erinrat, att avtals- och förhandlingsrätt från och med år 1934 vore tillerkänd personalen vid landstingets sjukvårdsinrättningar. Avtalet benämndes visserligen icke kollektivavtal men vore i själva verket ett sådant, ehuru det endast med avseende å ekonomiska villkor ingåtts med landstinget eller dess förvaltningsutskott, medan ärenden angående övriga tjänstgöringsförhållanden avgjordes genom förhandlingar med varje särskild direktion. Ändring i denna förhandlingsordning vore varken erforderlig eller önskvärd. — *Skiljaktig mening* till förmån för bifall till de remitterade framställningarna rörande kollektivavtal har uttalats av tre av utskottets ledamöter.

Skaraborgs läns landstings förvaltningsutskott har avstyrkt framställningarna. Utskottet har emellertid — om nu gällande lagstiftning icke kunde anses medgiva landstingen, dess förvaltningsutskott eller sjukhusberedning att direkt och utan medverkan av direktionerna förhandla med sjukvårdsinrättningarnas befattningshavare eller genom antagande av gemensamt löne-reglemente enhetligt reglera deras anställnings- och semesterförhållanden m. m., något som måste anses önskvärt för att en likformig behandling av sjukvårdspersonalens anställningsfrågor m. m. inom ett landstingsområde skulle kunna genomföras — förordat sådan ändring i gällande sjukhuslagstiftning, att berörda befogenheter tillerkändes landstingen.

Slutligen har *Jämtlands läns landstings förvaltningsutskott* uttalat sig emot de ifrågasatta lagstiftningsåtgärderna.

Departementschefen.

Inom det kommunala sjukhusväsendet hava de särskilda sjukhusdirektionerna att, var och en för sitt sjukhus, handhava sjukhusens förvaltning, medan vederbörande huvudman — landsting eller kommun — endast har att ställa de för denna förvaltning erforderliga medlen till direktionernas förfogande samt att kontrollera den ekonomiska sidan av förvaltningen. Då således bestämmanderätten rörande, bland annat, personalens anställningsförhållanden tillkommer de särskilda direktionerna, har huvudmannen icke laglig rätt att, genom kollektivavtal eller annorledes, reglera dessa förhållanden, åtminstone icke i vad desamma avse andra än sådana frågor, såsom beträffande lön och dylikt, vilka hava direkt beröring med huvudmannens skyldighet att anslå medel till verksamhetens bedrivande. Att det — för möjliggörande av enhetlighet inom denna viktiga del av sjukhusförvaltningen inom ett landstingsområde eller en större kommun — är synnerligen önskvärt, att åt ett centralt organ förlänas principiell rätt att bestämma över personalens anställningsförhållanden, framgår emellertid av utredningen i detta ärende. Då detta önskemål synes kunna förverkligas genom en lagändring i huvudsaklig överensstämmelse med den, vilken föreslogs genom propositionen nr 66 till 1934 års riksdag, vill jag därför förorda, att förslag i ämnet ånyo framlägges för riksdagen. Jag åberopar därvid, utöver vad jag tidigare anfört, i tillämpliga delar föredragande departementschefens yttrande till det vid nämnda proposition fogade statsrådsprotokollet och andra lagutskottets utlåtande nr 25 vid 1937 års riksdag samt vill därjämte framhålla följande.

1934 års lagförslag avsåg endast att möjliggöra, icke att stadga skyldighet, för landsting att enhetligt reglera avlönings- och arbetsvillkoren för landstingets sjukhuspersonal. Förslaget lämnade jämväl åt landstinget att självt bestämma, huruvida en dylik reglering skulle åstadkommas genom avlönings- och tjänstgöringsreglementen, genom avtal med personalen eller på annat sätt. Att en valrätt i nu angivna hänseenden bör beredas landstinget synes uppenbart. Den möjlighet till enhetlig reglering, som 1934 års lagförslag avsåg att bereda landsting, gällde enligt lagtexten personalens »avlönings- och arbetsvillkor». Av motiveringen till förslaget synes framgå, att därmed avsetts

personalens »anställningsvillkor». Sistnämnda begrepp återfinnes i 4 § lagen om förenings- och förhandlingsrätt, i 4 § kungörelsen angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän samt, med annan formulering, i 1 § lagen den 22 juni 1928 om kollektivavtal. En jämförelse mellan dessa författningsrum giver emellertid vid handen, att begreppet har en snävare innebörd i kungörelsen, där det står sidoordnat med »arbets- och avlöningsvillkor», än i de båda lagarna, där det torde innefatta även sistnämnda båda begrepp. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att för ernående av terminologisk överensstämmelse med lagarna om kollektivavtal samt om förenings- och förhandlingsrätt den jämkningen vidtages i 1934 års lagförslag, att den i förslaget angivna enhetliga regleringen skall avse personalens »anställningsvillkor».

Berörda reglering skulle enligt förslaget ske med iakttagande av bestämmelserna i sjukhuslagen och av Konungen med stöd av 20 § i nämnda lag eller eljest meddelade föreskrifter. Rörande innebörden av ett dylikt stadgande, mot vilket intet lär vara att erinra, må allenast följande framhållas. Då det exempelvis i 39 § sjukhusstadgan bland annat föreskrives, att extra sjukvårdspersonal skall antagas och entledigas av styresmannen efter samråd med vederbörande lasarettsläkare, kan det icke i kollektivavtal eller reglemente stadgas, att extra sjukvårdspersonal skall antagas eller entledigas i annan än nyss angiven ordning. Däremot må i sådant avtal eller reglemente angivas de allmänna principer, som styresmannen har att följa vid antagande eller entledigande, ävensom meddelas bestämmelser om ansökningsförfarandet, uppsägningstid, entledigande utan iakttagande av stadgad uppsägningstid och dylikt. Det torde icke behöva befaras, att landstingen skola på olämpligt sätt göra bruk av sin rätt att med personalen träffa avtal om eller själva besluta en dylik komplettering av gällande författningsbestämmelser.

I vissa av de i ärendet avgivna yttrandena hava uttalats önskemål om, att i samband med den nu ifrågasatta lagändringen förbud måtte stadgas mot ekonomiska stridsåtgärder inom sjukhusväsendet samt bestämmelser meddelas rörande ett skiljedomsförfarande vid arbetstvister på detta område. Under remissbehandlingen har jämväl på vissa håll ansetts önskvärt, att en utredning verkställdes rörande i vilka fall de kommunala sjukhusmyndigheterna kunde träffa kollektivavtal med personalen. Såsom torde framgå av vad jag tidigare anfört är emellertid syftet med nu förevarande lagstiftningsärende icke att utvidga det område på arbetsmarknaden, inom vilket en reglering av anställningsförhållandena genom kollektivavtal kan äga rum, utan endast att i visst hänseende möjliggöra en ökad centralisering av den kommunala sjukhusförvaltningen. Vid sådant förhållande synes anledning icke föreligga att i detta sammanhang till behandling upptaga vare sig de vittomfattande problemen rörande åtgärder till förhindrande av s. k. samhällsfarliga arbetsinställelser eller spørsmålet, huruvida beträffande vissa kategorier av nu ifrågasatt sjukhuspersonal möjligheten att reglera anställningsförhållandena genom kollektivavtal är helt eller delvis utesluten. Även om svaret å sistnämnda spørsmål skulle vara beroende av förefintligheten eller icke av ämbetsmannans ansvar för vederbörande befattningshavare, har jag därför icke funnit

erforderligt att i detta ärende verkställa utredning rörande i vilken utsträckning sjukhuspersonalen kan anses underkastad dylikt ansvar.

Departementschefen hemställer härefter, att upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Propositionen</i>	1
Förslag till lag angående ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus	2
<i>Utdrag av statsrådsprotokollet den 17 februari 1939.</i>	3
Gällande bestämmelser m. m.	3
Förekomsten av enhetlig reglering av sjukhuspersonalens anställningsförhållanden ..	7
Städernas sjukhus	7
Landstingssjukhusen	10
Tidigare behandling av frågan	14
1934 års riksdag	14
1938 års riksdag	21
Frågans återupptagande inom socialdepartementet	23
Framställningar i ämnet	23
Yttranden över framställningarna	23
Departementschefen	30